

**R.D. Iacobi Marchantii, Pastoris Et Decani Covviniensis
SS. Theolog. Professoris, Rationale Evangelizantivm**

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

Festo SS. Trinitatis, Lect. 5 tripart. Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus hi tres unum sunt. 1. pars explicat primum fundamentum fidei, qua credimus Deum esse. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56372)

eulo presentes (etiam mulieres, præsertim Scipiam & Magdalenam) varijs linguis esse locutos non sinit, sed successivè. Hoc enim exprimitur, dum dicitur: *aperiunt loqui varijs linguis*, non solum unam quam varij intelligerent, alioquin miraculum hoc non tam loquentium quam audientium fuisset, non enim fuisset in Apostolis, sed in Iudeis audientibus; Deus autem dono linguarum voluit glorificare Apostolos. Vade & Apostolus dicit: *Gratias ago Deo, quod omnium vestrum lingua loquor.* Et hæc est sententia communis SS. Patrum. Non negamus tamen subinde a postolos una lingua loquentes ab auditoribus diversæ lingue fuisse intellectos, id enim etiam concessum fuit Apostolicis Viris, sic de S. Xaverio habetur in processu Canonizationis: *Diversarum gentium inquis quas non didicerat, cum Evangelii causa eas a iher, ita eleganter loquebatur, ac sibi natus & educatus fuisset.* Et contigit non raro ut cum concionantem diversarum nationum homines sua quisque lingua planè & politè loquentè audierit: id quod proximè miraculo ab ea gente habitum nõ solum auxilio venerationem Xaverii, sed multos etiam ad fidem converterit. Sic de S. Vincentio diximus, quod ab omnibus natione intelligeretur proprio loquens idiomate, adeoque ab Hispanis per Galliam in Belgium penetrans, convertit octo millia Saracenorum, viginti quinque millia Iudeorum, quadraginta millia publicorum peccatorum, plusquam centum millia aliorum peccatorum ad confessionem induxit. O ignea mens, ignea lingua Vincentii & Xaverii, gravi mare & abyssos, & reptilia qua in eis sunt, & adeo potens in peccatoribus inflammandis! O ignea mens, ignea lingua S. Dominici per ficulam ardentem matris in utero præsignificata! O ignea mens, lingua ignea S. Francisci, ad quem tamquam novum virum mundo consilium datum omnis lexus properabat, ad flammam eius ex ore procedentem participandam! O ignea lingua S. Antonii Paduani que adhuc post mortem a S. Bonaventura inventa est integra post triginta annos! O ignea lingua S. Bonaventura, qui adeo Doctor Seraphicus dictus est, que anno 1434 annis post mortem 160. integra & quasi recens reperta est in eius translato, cum corde & capite etiam integro! Hi imitatores Apostolorum fuerunt in vita & doctrina, & ideo eandem cum ipsis flammam participarunt, a Spiritu sancto magis edocti quam ab hominibus! O quam valox est sermo sapientis, & ubi Deus Magister est, quam cito abicitur quod docetur, ait S. Leo scilicet de Pentec. *noxi ut tetigeris, mentem docet, solumque tergit.* Et docuisse, inquit S. Gregor. Hom. 30. in Evang. Patet in Apostolis, qui non fortis apparentibus linguis igneis, vis potere linguis loqui, sed etiam cognoverunt perfectissimè omnia mysteria fidei, omnia Magnalia Dei, docente Spiritu sancto.

Veni igitur Spiritus divine, illumina, accende, expurga, in sublimem erige corda nostra, ut sicut lucida que sunt tenebrosa, sicut audentia que sunt te-

pida & torpida, sicut pura que sunt immunda, sicut cæcæ, ista que sunt terrena Tangere & linguas nostras igne tuo, que influmata sunt ab igne gehennæ, expurga omne vitium, ut non loquamur nisi sancta: &c.

DOMINICA TRINITATIS.

Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum & Spiritus S. & hi tres unum sunt. 1. Ioan. 15.

Lect. 3. c. 1. p. 1.

Primum Fundamentum Fidei nostræ est, credere Deum esse. Hoc est quod Apostolus dicit au Hebræos: *Accedentem ad Deum, oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se, remunerator sit.* Deum autem esse non solum supernaturale lumen fidei, sed etiam naturalis ratio docet, nam ex creaturis potest homo usque ad Dei Creatoris notitiam pertingere, eo quo Cælum, Sol, Stellæ, Aër, Terra, Aqua, Elementa, & omnia mixta Deum esse clamant. Creatura visibilis scala quædam est, per quam ad Dei quamdam cognitionem conscendimus: quotque in particulari sunt creatura, tot sunt gradus huius scalæ. Ascendebat S. Augustinus per gradus huius scalæ, dum Soliloqui. cap. 31. dicit: *Circuibam omnia Domine querens te. Interrogavi terram, si esses Deus meus, & dixi quod non es omnia que in ea sunt, hoc mihi confessæ sunt. Ecce primus gradus quem debuit pertinuisse. Interrogavi mare & abyssos, & reptilia qua in eis sunt, & responderunt: Non sumus Deus tuus: quare super nos es. Ecce secundus gradus quem oportuit transilire. Interrogavi stabilem aerem, & inquit: uniuersus aer cum omnibus incolis suis. Fallitur Anaximenes, non sum ego Deus tuus. Ecce tertius scalæ gradus, in quo necdum oportuit hæerere. Interrogavi Cælum, Solem, Lunam, & Stellas. Neque nos sumus Deus tuus, inquiunt. Ecce quartus gradus, sed ultra oportet scandere. Et dixi omnibus his qui circumstant fores carnis meæ. Dixisti de Deo meo quod vos non estis, dicite mihi aliquid de illo. Et clamaverunt omnes voce magna, ipse fecit nos. Ecce adiuvant ad ulteriorem ascensum, ut tandem perveniant ad summam scalæ. Interrogavi deinde mundi molem: Dic mihi si tu es Deus meus, an non: Et respondi voce fortis, non sum ego: quem quæris in me ipse fecit me: supra me quæres, qui regis me, qui fecit me. Ecce summam scalæ, qua conscensa, invenitur is qui quaeritur. Interrogatio itaque creaturarum, profunda est consideratio earum: Responsio creaturarum attestatio est ipsarum de Deo, quoniam omnia clamant, Deus nos fecit. Quod conforme est dicto Apostoli: *Invisibilia Dei per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Antea dixerat Sapiens: *A magis adine speciei & creature cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Sicut qui pectus prænobilem, aut Palatum magnificentum attentè intuetur,*

1. Fundamentum fidei, credere Deum esse.

Deum esse per visibiles creaturas cognoscere potest.

Rom. 16. Sap. 13.

MOX

(al. 119.)

Diversi Sauti, i guntum eloquium habentes

en. 12.

ia, an ris quis ostol usi,

Mundus est liber & speculum Dei demonstans.

max intelligit Pictoris, aut architecti eminentiam, feratque desiderio ad illius notitiam. sic & pulchritudo creaturarum & ordo earum excitat hominis desiderium ad Creatorem eam.

Propterea etiam Mundus hic visibilis comparatur libro expanso, aut speculo coram nobis posito. Libro quidem, quia sicut per litteras & characteres libri inscriptos animus ad ea quae significantur, intendit: Sic tot Stellae & luminaria, tot elementa & creaturae. Orbis huius visibilis, tot sunt characteres in libro grandi exarati, per quos nobis significatur excellentia Dei. Non ergo esse debemus instar puerorum, qui litteris pictis in aureo codice delectantur, nec quid ultra velint ista littera; accedunt; sed sapienter debemus advertere quid creaturae, tamquam grandes characteres libri coram nobis expansi, velint significare: in istis visibilibus debemus legere invisibilia Dei. Similiter qui speculum contemplatur, non id facit ut ibi immoretur, & vitium solum conspiciat, sed per illud vult etiam alia objecta representata contemplari. Sic creaturarum contemplatione uti debemus, non ut ibi immoremur, sed ut per eas ad bonitatis, potentiae, sapientiae divinae notitiam & amorem (tamquam per speculum) pertingat oculus mentis nostrae. Unde notant Theologi, quod haec est differentia huius & alterius vitae. Ibi videbimus creaturas in Creatore, nunc autem videre debemus Creatorem in creaturis. Ibi Deus & essentia divina nobis erit speculum representans creaturas, non creatura est speculum naturale representans Creatorem.

Hoc speculum, huncque librum saepe contemplantur sancti in hac vita arguentes. Unde S. Antonius interrogatus, quomodo sine libris in deserto viveret? Respondit: Quid mihi opus libris? Ecce mundus iste visibilis, & natura creaturarum, liber coram me expansus est, in quo mihi continuo legere licet, ubi enim se ipsum Deus ad vivum depinxit, & expressit.

Sed & homo ipse sibi ipse liber esse potest & speculum clarissimum quo agnoscat Deus, si attentè velit se considerare, ita ut non sit necessarium ut extra se feratur ad cognoscendum Deum. Lumen vultus eius signatum est super nos in potentis animae ad similitudinem & imaginem Dei create. Immo sensus etiam corporis, venae, nervi, arteriae, oculo artificio & ordine dispositae Deum esse clamant & omnia ossa dicunt, Domine qui similitudo tibi? Propterea dicebat Aug. Radix ad me: intravi in me. Genio ad me: Tu quis es? Et respondit mihi: Homo rationalis & immortalis. Et incipit dicere quid hoc esset, & dixi: Et unde hoc Domine Deus me servande nisi per quem vivo ego Tu per quem vivunt omnia. An quisquam se facit? An artifex. An aliquid quam à te raditur est? Et vivere. Nonne tu es sum quum esse, à quo est omne esse? Quicquid enim est, à omnia procedit, quem vidimus scitum esse, quando paratum.

eo est, quia sine te nihil est. Nonne tu es fons vitae, à quo fuit omnia vita? Quicquid vivit, per te vivit, quia sine te nihil vivit? Tu ergo Domine fecisti omnia. Num quare non quis fecit me? Tu Domine fecisti me sine qua factum est nihil: Tu factor mei, ego opus tuum. Haec S. Aug. Soliloquiorum c. 13. Nec ab illi modo etiam antiqui Philosophi & Sapientes, ratiocinando per lumen naturale, concludunt à rebus inferioribus & creatis tandem deveniendum esse ad unum Primum Principium, Primum causam, Primum agens, Primum movens, Primum Ens, Primum vivens; & hoc ipsum est Deus. Rectè igitur dixit S. Aug. in Psal. 74. Deus ubique secretus est, ubique publicus, quem nulli licet ut est cognoscere, & quem nemo permittitur ignorare. Sicut illi velle aut ignorare qui vivunt sine Deo in peccatis, sed ipsa conscientia eos quandoque arguit, & Deum esse velint nolint, conviact.

Secundum Fidei fundamentum est, non solum Deum esse, sed etiam in eo omnem perfectionem reperiri, ideoque esse Aeternum, Immensum, Omnipotentem, Omniscium, & infinitis alijs prae-dictum perfectionibus.

1. Aeternum est, quia semper fuit, semper erit, semper est. Imò necessariò & essentialiter est, sine principio aut fine sui esse, nec proprie habet praeteritum aut futurum, sed habet, ut in continuo praesens & idem esse sit ut nomen eius sit: Qui est, prout dicebat Moyses filijs Israel: Qui est, misi me ad vos. Hoc nomen et soli convenit, quia soli impossibile est non esse, & solus habet esse à se esse independentes esse necessarium, à quo omnia alia sic dependent, ut sine illo in nihilum redeant. Et ideo etiam de ipso dixit Apostolus: Qui solus habet immortalitatem. Solus enim habet ex natura & essentia sua, ut non possit mori, aut deficere. Non specit, non crescit, non diminuitur, non mutatur. Caeli peribunt & mutabuntur: Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ipse interitum est Rex Caelorum, Rex saeculorum, Praefes temporum, Dominator aevi & aeternitatis. Dies, mensales, anni, tempora, omnesque saeculorum ordines & vicissitudines, ab eius aeternitate emanant, sicut radij à sole, sicut rivuli à fonte, sicut scintillae à igne: sed ipsa semper eadem fixa & immota sibi consistat aeternitas Dei, sine ulla vicissitudine, sine principio, sine fine. Finge ergo animo ante mundum milia millium annorum, iam erat ipse Deus. Concipe tot quor potes millionum millia, adhuc infinita constant, quibus erat, quibus erit, vel potius quibus est: nam eius duratio est unum continuum praesens, non transit in praeteritum aut futurum, ut diximus. Rectè ergo cum Augustino dixeris: O aeterna Veritas, & vera Charitas, & chara Eternitas, tu es Deus meus, ad te suspiro die ac nocte, tibi inhiò, & tibi intendò, ad te pervenire desidero: qui novit te, novit Veritatem, novit Eternitatem. Tu Veritas, per quam à te raditur est, & vivere. Nonne tu es sum quum esse, à quo est omne esse? Quicquid enim est, à omnia procedit, quem vidimus scitum esse, quando paratum.

PARS II. Fund. Deum esse infinitum in perfectio. nōm. Deum esse aeternum.

1. Tim. 6.

Psal. 102.

Meditat.

Homo sibi ipse liber & speculum gale.

Psal. 34.

pertranserit vita haec caecis mortalibus, in qua dicitur nobis, ubi est Deus tuus?

Immen- sus.

Ad 7.

2. Immenus est quoque Deus, qui ubique per-
essentiam, praesentiam, potentiam, ut lo-
quuntur Theologi, verè & realiter omnibus rebus ad-
est eius essentia, quia in ipso vivimus, movemur, &
sumus, & per seum esse (quod est origo omnis esse)
substantiæ influit in seipsum & fovet nostrum
esse. & omnium rerum esse. Verè etiam per præ-
sentiam omnibus adest rebus, omnia attentè con-
siderans & percipiens? non adest ibi tanquam
dormiens, vel soporatus, vel distractus; sed om-
nia nuda sunt & aperta coram oculis eius. Verè
quoque per potentiam adest omnibus rebus,
quia in omnibus relucet effectus potentiae
plius. Immensus igitur est, caelum & terram im-
plens, & omnia quae in eis sunt; in caelo osten-
dens gloriam, in terris potentiam, in inferis ius-
ticiam, possidens, regens, implens omnia quae
creavit, non tamen sic ut contineant eum, sed si-
ut contineantur ab eo. Immensitas divinae magni-
tudinis tua ista est, ut intelligamus te intra omnia, sed
non inclusum; extra omnia sed non exclusum. Et ideo
interior es, ut omnia contineas: Et ideo exterior es, ut
in te circumscripta magnitudinis tua immensitate omnia
concludas. Per id ergo quod interior es, ostenditur esse
Creator, per id vero quod exterior es, gubernator o-

S. Augu- stinus.

Medit. cap. 30.

Omnipo- tens.

Heb. 1.

Isa. 40.

Iob. 38.

mnium demonstraris. Ac ne omnia quae creata sunt
sine te essent interior es, exterior vero, ut omnia
includantur à te: non localis magnitudinis, sed poten-
tiae praesentia, qui ubique praesens es. Et omnia tibi
praesentia.

3. Omnipotens est Deus, & quidem eius omni-
potentia in sacris litteris significatur variis me-
taphoris. Illam significat Apollolus, dum dicit
Omnia portat verbo virtutis sua. Quasi dicat:
Natura & potentia sua sustentat totum pondus
creaturarum quasi Athlas mundi, simul mo-
vens, gubernans, moderans omnia. Eandem e-
tiam significat Propheta, dum dicit quod tribus
digitis appropinquat molem terrae, quod mensus sit pu-
gillo aquas, caelos palmo, quod libret in poudere
montes. Tres digiti Dei quibus cuncta appendit
sunt eius Potentia, Sapientia, Bonitas. Per Sa-
pientiam designat id quod faciendum est, per Boni-
tatem vult id ipsum facere, per Potentiam autem
illud exequitur facillimè: & sic per illa tria,
sustinet, gubernat, dirigit omnia in finem suum.
Fides nostra respicit eius Sapientiam, Spes Omni-
potentiam, Caritas Bonitatem. Denique eam
significat ipse Dominus apud Iob, dum dicit se
conclussisse ostium mare, se illi ponere nubem quasi
vestimentum, & caligine quasi panis infantiae
obvolvere, se in manu tenere extrema terrae, &
excutere impios ex ea; sicut scilicet qui vannum in
manu teneret ad excutiendas paleas. Certè maxi-
mè hanc omnipotentiam manifestavit in rerum
creatione ex nihilo, & in dispositione ordinatili-

uma, dum omnia quaecunque voluit fecit sine
labore, sine difficultate, sine resistantia, sine au-
xilio cuiuscumque, dum omnia conservat & sustinet.
Nam nec sine eius cooperante potentia Sol lucet,
nec caelum volvitur, nec ignis calefacit, nec An-
gelus itat, nec homo consistit. Specialiter quoque
elucet hæc potentia dum hominem è luto format,
mulierem è costa, dum virgam in serpenterem, mul-
lierem in statuam salis, aquam in vinum, panem
in corpus suum convertit: quia in his omnibus
digitus Dei est, & mutatio dexterae excelsi. Hanc
divinae manus potentiam eleganter explicat S.
Basilius Seleucus ut eminentem in formatione
hominis, dum dicit Deus: Faciamus hominem ad
imaginem nostram. Et praesit piscibus maris. Sic eni-
ait: Vidit hominem non egentem utero, non in na-
tura effusina luteum embryonem, non acretionem ut-
ri tumore designatam, non tempus manentem quo de-
venit in carcere captivum exsoluatur, neque post partu-
nem reticulis fasciarum reformatur: sed vidit homi-
nem immortali manu editum. Et Dei digitus ex rem-
pore perfectum, abolutumque simulacrum, vidit simul
factum simul Regem factum.

Quia in minima formica, sterculo, folio,
capillo, omnipotentia cernitur Dei, quia ut di-
cit S. Augustinus. Omnipotens manus tua Domine
semper tua est eadè creavit in caelo Angelos, et in ter-
ra vermiculos, non superior in illis, nò inferior in istis.
Sicut enim nulla alia manus Angelum, ita nulla crea-
re potest vermiculum. Sicut nulla alia caelum, ita
nulla potest creare minimum arboris folium. Nec est
possibilis est creare vermiculum quam Angelum, nec
impossibilis extendere caelum quam folium.

4. Omnisctus est Deus, quia habet perfectissi-
mam rerum omnium scientiam, quae in infini-
tatem transcendit omnem scientiam, Angeli-
cam, vel humanam. Tum quia cognoscit non
solum omnia praeterita, praesentia, aut futuro,
sed etiam omnia possibilis. Tum quia illa cog-
noscibilia sunt, ideoque ea perfectissimè com-
prehendit. Tum quia ea cognoscit non per species
aut effectus, sed per suam essentiam tanquam per
speculum clarissimum, quod omnia repraesentat.
Tum quia eius oculus perspicacissimus uno in-
tuitu omnia intuetur & cognoscit, pervadens &
pervidens ab æternitate in æternitatem, à saeculo
in saeculo. Tum denique quia eius cognitio in
variabilis est nunquam crescentis, & ab æterno
est, & semper eadem est, nec ipsi accidentaria est
substantialis: & ab eius cognitione & scientia
promanant omnis scientia aut cognitio, quae est in
Angelis aut hominibus.

Itaque, per hanc scientiam Deus non solum
scit numerum omnium hominum à primo homine
Adamo ad ultimum usque, sed etiam scit nu-
merum annorum, dierum, horarum, momento-

Soliloq. cap. 9.

Omnis- ctus.

rum uniuersa: sicut capillorum, ita ut unus non cadat sine eius scientia particulari. Sed hoc sublimius, quod sciat numerum electorum & reprobatorum in particulari, gradum gloriæ vel damnationis, quia etiam ab æterno novit inclinationes, cogitationes, affectus uniuersuiusque finemque bonum vel malum: quæ quidem hominibus vel Angelis quandoque vult esse incognita: Tu cognouisti Dominum sessionem & resurrectionem meam, semitam meam & funiculum meum investigasti. & omnes vias meas prauitasti, inquitbat Propheta. Quasi dicat in persona cuiuslibet hominis: Tu scis ab Ætæritate iter meum, progressum, consilia. Tu scis metam & finem ad quem peruenturus sum. Tu scis media per quæ ad illum finem pertingar.

Demique ex hac scientia fit, ut omnia nostra cogitata, dicta, facta, quamlibet secreta, sic noverit, ut de illis sigillatim rationem sit exacturus, & librum reproducturus: ut propterea dixerit Sapiens, quod stultissimè quidam adulecerum medians alienam uxorem sic sit allocutus: *Tenebras nos circumstant. Nemo nos videt. Et non intelligit, inquit ibidem Sapiens, quoniam omnia videt oculus Dei, cuius oculi sunt lucidiores super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & corda intuentes.*

Deus est infinitus in omni perfectione sapientia, potentia, providentia, misericordia, bonitate, pulchritudine, iustitia, sanctitate, clementia, magnificentia, maiestate, gloria, veritate, puritate: ita ut si consideremus omnes perfectiones quæ sunt in omnibus creaturis simul sumptis, tam in Angelis, quam hominibus, nihil id sit respectu unice perfectionis Dei eò quod superet illa infinita. Stant enim diuina essentia origo est Oceanusque respectu omnis essentia creata: ita perfectio diuina origo est inexhausta Oceanusque infinitus, à quo omnis promanat perfectio creata. Atque ita omnis hominum & Angelorum perfectio non nisi stilla est respectu omnis abyssi, non nisi scintilla respectu totius ignis, non nisi mutatus radiolus respectu solis in plenitudine sua splendentis, & micus quam pulvisculus respectu totius molis uniuersæ terre. Non ergo solum mille gradibus, sed mille millenis, siue infinitis, transcendit omnem perfectionem creatam unice perfectio Dei.

Propterea dicitur incomprehensibilis Deus secundum omnem suam perfectionem, ita ut nec unicam intellectus vel humanus vel Angelicus possit perfectè concipere & intelligere, quia si licet sit silent, perfectio autem omnis in Deo illimitata est & infinita. *Forſitan vestigia Dei comprehendit, & usque ad perfectum Omnipotentem referret. Excelsior caelo est, & quid faceret Profundior inferno, & unde cognoscet? Longior terra à mensura eius, & latior mari: Quasi dicat, Homo vix aliquid cogitat caelo excelſius, inferno profundius, mensuram transcendendū, & laus eius terra & mari longius vel latius: sed hæc respectu*

Dei, & immensitatis eius, punctum sunt & nihil. Non potest ergo homo perfectè cognoscere nequidem velligta aut vias eius, multo minus illummet in se. Opera Dei non potest comprehendere, multo minus essentiam & perfectiones ipsius. Vnde Elishæ apparer Angelus, & eique dicit: *Excedens excessit cor tuum, & comprehendere cogitas viam Altissimi. Tres vias misisti iam ostendere tibi, & res similitudines proponere, si renunciaueris unam ex his, & ego demonstrabo tibi viam quam desideras: Vade, pondera mibi ignis pondus, aut mensura mibi statum venti, aut reuoca mibi diem qua præterit. Et respondit Elishæ: Quis narorum poterit facere, ut me interroget de his? Et dixit Angelus. Si essem interrogans te: Quantæ habitatores sunt in corde maris, aut quantæ venæ in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus Paradisi? Diceres mibi fortassis: In abyssum non descendit, neque in infernum adhuc, neque in colium unquam ascendi. Nunc autem non interrogavi te nisi de igne, & vento, & die, per quem transisti, & à quibus separari non potes, & non respondi tibi de eis. Addidit Angelus: Tu quæ tua sunt tecum coadoleſcentia non potes cognoscere, & quomodo poterit vas tuum capere Altissimi viam? Absit itaque ut possit homo comprehendere diuinæ essentia vel unicam perfectionem, quandoquidem ut dicit Apostolus: *Lucens habitet inaccessibilem, omni scilicet intellectui creato imperuam, in immensum omnem nostrum conceptum transcendentem.**

Propter hæc omnia sacro profundoque silentio post omne nostrum præconium diuini Numinis Maiestatem adorandam, celebrandam, laudandam castuerant antiqui Patres, quia orationum hominum & Angelorum mentem & vocem laudemque infioie superexcellit eius gloria & maiestas. Hoc est quod dicit Reuelaticus: *Glorificantes Dominum quantumcumque potuerint, super ualebit, & admirabilis magnificentia eius. Ne laborebit, non enim comprehendatur. Quis uidebit eum, & enarrabit, & magnificentia eius sicut est ab initio. Ideo etiam Regius Propheta canit: *Tedeset hyemus Deus in Sion. Vbi alia lectio ex Hebraeo habet: Tibi silentium laus, inquit S. Hieronymus Cuius conforme est illud, *Sileat omnis caro à facie Domini, quia conſurrexit de habitaculo sancto suo. Sic etiam factum est silentium in caelo. Ca-***

lites silent & obſtupuerunt ad Dei gloriam, & hæc est eius laus, mortales quoque debent obſtupescere cum. Sileat ergo, ô Domine Deus meus, Angelis homines, & creatura omnes, caeli & terræ in conspectu maiestatis tuæ, quia omnes, creatura tuæ in unum collectæ coram te tanquam nihilum sunt reputatæ, & laudem eorum in imperpetuum in æternis, etiam silentibus omnium creaturæ. *Laudat*

138.

Eccle. 23.

Inſinitus.

Incomprehenſibilis.

1017.

4. Eſt. 4.

1. Tim. 6.

Eccle. 23.

1. Job. 64.

Zach. 13.

Apoſ. 5.

Laudat

Laudat te incomprehensibilis potentia tua, incircum-
 scriptibile sapientia tua, ineffabilis bonitas tua. Lau-
 dat te supereminens clementia tua, superabundans mi-
 sericordia tua, sempiterna quoque virtus & diuinitas
 tua. Laudat te omnipotens ista fortitudo tua, sum-
 ma quoque benignitas tua, & charitas tua, per quam
 creasti nos Domine Deus, vita anima mea, ad dicit
 rum eodem capite, vt ostendat quam exilium repu-
 debeat laudem nostram in conspectu tantæ
 maiestatis, quandoquidem tot imperfectionibus, stans; & hæc imago Patris perfectissima & confus-
 miserijs peccatis scetamus. Quis ego sum vt laudem
 te Domine, Deus, qui inhabitas aeternitatem? Num
 quid tenebra laudabit lucem, aut mors vitam, aut
 vanitas veritatem? Tu Lux, ego tenebra; Tu Vita,
 ego Mors. Tu Veritas, ego simile factus vanitati
 ne in diuinis.

S. Augusti
Sol. 19.
ca. 10.

Numquid factor laudabit odorem? Numquid laudabit
 te miseria mea, Homo putredo, & Filius hominis ver-
 mis? Numquid mortalitas hominis, qua hodie est &
 cras tollitur, laudabit te, homo in peccatis conceptus,
 natus, nutritus.

Similitu-
do à spe-
culo.

Secur ad hanc rem intelligendam similitudo spe-
 culi. Quando quis se in speculo contempletur, perfec-
 tam sui imaginem producit, ita vt vix differentiam
 agnoscat. Est enim simillima, non solum quoad li-
 neamenta & colores, sed etiam quoad motum &
 actionem. Si enim mouetur homo, mouetur & spe-
 culi imago: produciturque hæc non cum labore
 aut cum tempore, nec aliquo instrumento: sed pro-
 ducitur in instanti, & vnicò aspectu. Sic considerari
 potest Deus contemplari seipsum oculo sui intell-
 ectus in speculo diuinitatis suæ, & ibi producere
 hanc vnicam essentiam in seipso perfectam, & vnicam imaginem sui simillimam, cui totam suam essentiam
 esse diuinitatem. Si enim plures essent Dij, deberent
 am & perfectionem communicet, & ideo hæc ima-
 go vterque filius est. Nos speculum incretudo nostræ
 imaginem non communicamus substantiam propter
 impotentiam nostram, & ideo non dicitur illa
 filius.

PARS III
Deum esse
vnum
in natura
trinitatis
in perso-
nis.

Trium Fundamentum Fidei nostræ est; De-
 um non solum vnum esse in natura, sed etiam
 vnum esse in essentia & natu-
 ra, facile ex dictis colligitur; quia si Deus habet o-
 mnem perfectionem possibilem, recte sequitur ha-
 bere vnicam essentiam in seipso perfectam, & vnicam imaginem sui simillimam, cui totam suam essentiam
 esse diuinitatem. Si enim plures essent Dij, deberent
 am & perfectionem communicet, & ideo hæc ima-
 go vterque filius est. Nos speculum incretudo nostræ
 imaginem non communicamus substantiam propter
 impotentiam nostram, & ideo non dicitur illa
 filius.

Error ge-
nium de
plurality
sate Deo-
rum.

Vterius, Pater producendo Filium amat cum
 necessitate amore infinito, quia eadem bonitas in-
 finita in ipso reperitur eademque perfectiones quæ
 in Patre; Filius quoque recipiendè amat Patrem
 amore itidem infinito & hic amor est Spiritus
 sanctus ab vtroque procedens, ab vtroque spiri-
 tus. Procedit enim Spiritus sanctus tamquam amor
 & vnicò inter Patrem & Filium, procedit inquam
 ab vtroque ab vno principio, ab eadem spiritalia
 potentia & eadem spiratione æterna. Propter hunc
 procedendi modum per voluntatem & per
 modum amoris, appropriatur Spiritui sancto nomen
 amoris. Accipitur verò tribus modis hoc nomen
 in diuinis. Imprimis pro amore essentiali & abso-
 luto communi tribus personis. Deinde pro amore
 notionali producente, quo Pater & Filius pro-
 ducunt Spiritum sanctum. Denique pro amore no-
 tionali productis; sicque est nomen proprium Spi-
 ritus S.

3. Reg. 20

Deum v-
num in
natura,
trinitatis in
personis.

Trinita-
tis myste-
rium sola
naturali
ratione
cognosci
nequit.

Apra est similitudo Solis ad intelligendam Tri-
 nitatem in diuinis & processionem personarum.
 Nam sicut Sol generat radium non liberè, sed nar-
 raliè & purissimè absque ulla mixtione: ita Pa-
 ter producit Filium non in eadè, sed naturaliter, &
 cum summa puritate. Sic: cum Sole & radio pro-
 ducitur ardor; ita à Patre & Filio procedit Spiri-
 tus sanctus. In symbolum Trinitatis, Sol, Ra-
 dius,

